

# Erfaring som grunnlag for medvirkning og demokratiforståelse.

EN KVALITATIV STUDIE AV UNDERVISNING PÅ PRAKTISK PEDAGOGISK  
UTDANNING FOR YRKESFAGLÆRERE ( PPU-Y).

# Erfaring som grunnlag for medvirkning og demokratiforståelse. En kvalitativ studie på PPU-Y.

- ▶ Kontekst og informanter
  - ▶ PPU-Y studenter i 2. semester
- ▶ Workshop
  - ▶ Drama med to lærere
- ▶ Metode
  - ▶ Kvalitativ studie
- ▶ Datamateriale
  - ▶ Refleksjonslogg, bilder, video, muntlige tilbakemeldinger, sluttevaluering.
- ▶ Begreper:
  - ▶ Erfaring
  - ▶ Medvirkning
  - ▶ Demokrati
  - ▶ Drama

# Problemstilling

- ▶ Hvordan kan drama brukes for å hjelpe studenter på Praktisk Pedagogisk utdanning for yrkesfaglærere (PPU-Y) til å få kunnskap om demokrati.
  - ▶ Hva kjennetegner drama, og hva forstår jeg med kunnskap og demokrati?
    - ▶ I presentasjonen vil jeg redegjøre for drama som metode og kunstnerisk uttrykksform, og hvilke erfaringer og kunnskapsformer studentene får mulighet til å skape.

# Drama – demokrati – og yrkeslivet

- ▶ Drama kan gi kunnskap om den praktiske sosiale virkeligheta (Fronesis).
- ▶ Drama kan gi kunnskap som kan forklare og forstå sosiale og strukturelle fenomen (Techne/Episteme).
- ▶ Drama kan bidra til å gi kunnskap om demokrati og erfaring i å handle demokratisk.
- ▶ Drama er en kollektiv kunstform som gir mulighet for handling og kritisk refleksjon sammen med andre
- ▶ Med god planlegging kan den fiktive verden som skapes ved hjelp av drama gi «grunnleggende ferdigheter» som får betydning i yrkeslivet.

# Disposisjon

- ▶ Bakgrunn for studien
- ▶ Kontekst og informanter
- ▶ Skisse av en workshop med bruk av drama
- ▶ Begreper
- ▶ Utsagn fra studentene
- ▶ Funn
- ▶ Refleksjoner

# Bakgrunnen for studien

- ▶ Demokrati
- ▶ I Læreplanverket for grunnutdanning i Norge – LK06 – Kunnskapsløftet, nevnes demokrati flere ganger i den generelle delen, likevel kan det se ut for at lærerne ikke er opptatt av hvordan elevene skal lære seg demokrati i praksis.
- ▶ Drama
- ▶ En uttrykksform som gir mulighet for andre læreprosesser enn det man oppnår ved tradisjonell undervisning i et klasserom.
- ▶ Mulighet for å skape et frirom med lov til å feile.
- ▶ Drama forutsetter aktiv deltakelse i samspill med hverandre.

# Begreper

- ▶ Drama
- ▶ Kunnskap
- ▶ Erfaring
- ▶ Demokrati
- ▶ Kritisk refleksjon
- ▶ Læringsstiler – Visuell, Auditiv, Kinestetisk og Taktil (VAKT)

# Forskningsdesign

- ▶ Kvalitativ tilnærming
- ▶ Casestudie
- ▶ Datamaterialet jeg bruker er hentet fra tre undervisningsøkter.
- ▶ Dokumentasjon består av foto og videoopptak gjort med mobiltelefon mens studentene improviserte ut fra de oppgavene de fikk.
- ▶ Studentenes muntlige tilbakemeldinger underveis, skriftlige refleksjoner gruppevis og individuelt.
- ▶ Logg og sluttevaluering ved semesterslutt.



# Dramaperspektiv med forankring i demokratiske verdier.

- ▶ Deltakerne får opplevelser som de kan reflektere over, og de skal handle i en fiksjon sammen med andre deltakere.
- 1. Et kunstpedagogisk perspektiv.
- 2. Et personlighetsutviklende perspektivet som vektlegger utvikling av deltakernes bevissthet og egne ressurser.
- 3. Et kritisk frigjørende perspektivet.
- 4. Det fjerde perspektivet handler om å oppnå kunnskap som bygger på følelsmessig- og tankemessig innsikt av det emnet som undersøkes.

# Kunnskapsformer.

- ▶ Hvilken kunnskap er relevant i yrkesutdanning?
- ▶ Hvilken kunnskap kan skapes ved bruk av drama ?
- ▶ Min forståelse av kunnskap bygger på kunnskapsformene til Aristoteles.
- ▶ Episteme og techne tilhører den teoretiske verden og kan tilegnes gjennom å lese og forstå tekster.
- ▶ Fronesis tilhører den praktiske sosiale verden og må læres gjennom praksis.

## Erfaring som analytisk begrep og didaktisk anvendbar.

- ▶ Erfaring er framtidrettet og utviklingsorientert. Det er en form for utforskning eller kritisk tenking som er synonym med hvordan kunnskap blir til.
- ▶ Erfaring som en aktiv sammenhengende kritisk og skapende prosess – og den er kollektiv.
- ▶ Erfaring er en prosess, og historisk bestemt.

# Erfaringsbegrepet fortsettelse

- ▶ Erfaring har et innholdsmessig og erkjennelsesmessig element
- ▶ Erfaring har også et vesentlig psykodynamisk element
- ▶ Erfaring har et vesentlig sosialt og samfunnsmessig element.
- ▶ Man tilegner seg eller forstår noe som man tillegger en vesentlig betydning for seg selv.
- ▶ Man er følelsesmessig engasjert i den læringen som finner sted.
- ▶ Man lærer noe som har betydning ut over det personlige, noe som også angår forholdet mellom en selv og den verden man lever i.

# Demokrati i undervisning og samfunn.

- ▶ Utdanner vi *til* demokrati, eller *gjennom* demokrati ?
- ▶ En viktig forutsetning for utvikling av demokrati er at mennesker står fritt til å kunne handle. Vi handler innenfor sosiale rammer og formes av dette gjennom vaner og måter å tenke og være på.
- ▶ *Vi bringer hele tiden noe nytt inn i verden gjennom alt vi gjør, men det må være noen som ser og tar imot de bidragene vi gir.*
- ▶ *Kommunikasjon er ikke en overføring av mening fra en avsender til en mottaker, men en prosess der det skapes noe sammen.*
- ▶ Kan skolen lykkes i å utdanne samfunnsborgere dersom ikke skolen eller samfunnet skolen er en del av selv er demokratisk?

# Studentene

- ▶ Klassen består av 6 menn og 12 kvinner.
- ▶ Studentene har bakgrunn innenfor helse, oppvekst, bygg, anlegg, kunst/design og økonomi.
- ▶ Fire studenter har mastergrad, og flere har bachelor.
- ▶ Aldersmessig er de fra 29 til 56 år.
- ▶ Ingen har formell bakgrunn i drama eller underviser i drama.





# Instruksjoner som studentene fikk

- ▶ Studentene blir introdusert for en tilnærming som krever at vi later –som-om ved å akseptere en virtuell verden.
- ▶ Workshopen startet med at lærer bruker fortelling for å føre deltakerne inn i demokrati som fenomen, og angi arbeidsmåtene de skulle bruke.
- ▶ Kort instruksjon foran hver oppgave, og deretter improviserte de fram korte handlingsssekvenser.
- ▶ Dramametodene som vi brukte var; fortelling, billedteater, forumteater og lærer i en rolle
- ▶ (Dersom noen er spesielt interessert i å vite mer om dramaopplegget kan de ta kontakt på mail; [jan.v.iversen@nord.no](mailto:jan.v.iversen@nord.no))



# Studentenes utsagn

- ▶ Hva sier studentene om bruk av drama for å få kunnskap om demokrati?
- ▶ Studentene fikk tilbud om å gi evaluering av workshopen
- ▶ Svarene jeg bruker er hentet fra skriftlige evalueringer. Alle studentene har gitt sine refleksjoner, og uttalelsene jeg gjengir speiler mangfoldet i synspunkt som studentene har kommet med.

# Sammenfatning av studentuttalelser

- ▶ Rikard: Det var veldig interessant å få sett hvordan man kan bruke klasserommet i stedet for vanlige undervisningsmetoder som tavleundervisning.
- ▶ Skuespill kan være en metode som kan få bedre samspill ved senere anledninger i et klasserom.
- ▶ Terje: Lærerikt. Kjenne at man klarer å slippe seg løs i lag med gruppen utover dagen. Sette demokrati på dagsorden, kjenne på noe viktig som vi i dag tar som en selvfølge.
- ▶ Janne: Var spent på forhånd, men var positiv overrasket over innholdet. Veldig lærerikt med utveksling av kunnskap om emnet.

# Studentuttalelser fortsetter

- ▶ Hildur: Jeg synes jeg fikk mange gode ideer til jeg selv skal ha undervisning.
- ▶ Ina: " Intenst-Morsom måte å lære på. Mye humor. Man lærer å agere i øyeblikket, noe som kan kobles direkte til situasjoner som skjer i et klasserom».
- ▶ Rikard: Synes det var en flott dag der vi fikk tenkt og fikk bruke fantasien og tankene våre. Samtidig som det for min del er viktig å få utfolde seg mere med drama og skuespill for å føle seg sikrere og tryggere framfor sine medstudenter og ved senere anledninger som lærer.
- ▶ Marit B: Jeg synes kanskje det ble litt vel mye teater.
- ▶ Sonja: Å benytte disse virkemidlene på elevene mine virker svært fremmed, men hvem vet, kanskje har denne dagen bidratt til at jeg planlegger annerledes i fremtiden.

# Sammenfatning

- ▶ Studentene sier at de blir engasjerte, lærer nye arbeidsmåter og blir bevisst hvordan klasserommet kan gjøres om slik at det fremstår som en annen læringsarena.
- ▶ Noen studenter uttaler at drama har vært fint for egen del, men er usikker på om de kommer til å bruke drama i sin undervisning med elevene på videregående skole.
- ▶ Innenfor det fiktive univers som drama konstruerer, har studentene fått kunnskap om demokrati og mulighet for å handle. Studentene har vært i samhandling med andre som har lagt merke til det den enkelte har gjort. Deres handlinger har fått betydning innenfor fiksjonen. De har reflektert over fiksjonen, og sammenlignet med det virkelige livet. Dette gir en form for dobbelthet som er spesielt med kunstformen drama. Vi kan kalle det et frirom.

# Frirom

- ▶ Deltakerne i dramaarbeid får mulighet til å si og tenke utenfor boksen. De kan uttrykke alternative meninger og tanker. Det er takhøyde i gruppa for diskusjon og utveksling av faglige meninger. Det er aksept for å uttrykke alternative meninger uten at det får konsekvenser i arbeidsforholdet eller til ledelsen. Tid til refleksjon gir rom for læring og utvikling.
- ▶ Jeg vil ta med et sitat som kan illustrere sammenhengen mellom drama i en tenkt virkelighet, men det Nielsen omtaler som Framtidsverkstedet:
- ▶ *Hva som gjør fremtidsverkstedet til et frirom, er dets spesifikke regelstruktur, som tar sikte på å redusere konkurranse og magt i utforming av kritikk, utopisk ønsketenkning og i utformning af handlingsutkast. Det "frie" består netopp i at ha en enkel regelstruktur, der muliggjør reduksjon av det som i dagligdage hemmer kritik, fantasiutfoldelse og lyst til at formulere modige handlingsutkast (Aagaard Nielsen 1996: 359).*

# Diskusjon

## Drama

- ▶ Deltakerne i dramaarbeid får mulighet til å si og tenke utenfor boksen. De kan uttrykke alternative meninger og tanker. Det er takhøyde i gruppa for diskusjon og utveksling av faglige meninger. Det er aksept for å uttrykke alternative meninger uten at det får konsekvenser i arbeidsforholdet eller til ledelsen. Tid til refleksjon gir rom for læring og utvikling.

## Fremtidsverkstedet

- ▶ *Hva som gjør fremtidsverkstedet til et frirom, er dets spesifikke regelstruktur, som tar sikte på å redusere konkurranse og magt i utforming av kritikk, utopisk ønsketenkning og i utformning af handlingsutkast. Det "frie" består netopp i at ha en enkel regelstruktur, der muliggjør reduksjon av det som i dagligdage hemmer kritikk, fantasiutfoldelse og lyst til at formulere modige handlingsutkast (Aagaard Nielsen 1996: 359).*

# Drama – demokrati – og yrkeslivet

- ▶ Drama kan gi kunnskap om den praktiske sosiale virkeligheta (Fronesis).
- ▶ Drama kan gi kunnskap som kan forklare og forstå sosiale og strukturelle fenomen (Techne/Episteme).
- ▶ Drama kan bidra til å gi kunnskap om demokrati og erfaring i å handle demokratisk.
- ▶ Drama er en kollektiv kunstform som gir mulighet for handling og kritisk refleksjon sammen med andre
- ▶ Med god planlegging kan den fiktive verden som skapes ved hjelp av drama gi «grunnleggende ferdigheter» som får betydning i yrkeslivet.

# Sammenfatning av studien

- ▶ Individuell opplevelse og refleksjon
- ▶ Felles opplevelse og refleksjon
- ▶ Refleksjon mens man er i fiksjon, og utenfor fiksjonen
- ▶ Et frirom der handling får konsekvenser i trygge rammer
- ▶ Deltakerne blir sett og hørt
- ▶ Deltakerne myndiggjøres
- ▶ Drama er en kollektiv kunstform som gir mulighet for handling og kritisk refleksjon sammen med andre



# Diskusjon og konklusjon

- ▶ Studien er gjennomført med voksne motiverte studenter som var villige til å være med på bruk av drama for å få vite litt mer om kunstformen. De var også interessert i samfunnsspørsmål, herunder å lære om demokrati. Sammenhengen med studieplanen var ikke veldig tydelig, og derfor er det en del som stiller spørsmål om det ble brukt for mye tid på denne aksjonen. Jeg mener at opplegget slik det ble gjennomført har kvaliteter som egner seg for studenter på PPU-Y og som de kan ta i bruk i sin egen undervisning.
- ▶ Det ville vært en fordel, og styrke, og sammenhengen til yrkeslivet var bedre kommunisert, og dette er ei erfaring som jeg tar med meg. Det styrker relevansen i undervisningen, og det øker motivasjonen hos studentene.

# Litteratur

- ▶ Aristoteles, Rabbås, Ø., Stigen, A. & Eriksen, T. B. (1999). *Ethica Nicomachea*. Oslo: Bokklubben dagens bøker.
- ▶ Biesta, G. J. J. & Schneekloth, M. (2009). *Læring retur : demokratisk dannelse for en menneskelig fremtid* (nr. 100). København: Unge Pædagoger.
- ▶ Boal, A. (1979). *De förtrycktas teater*. [Stockholm]: Gidlunds.
- ▶ Bourdieu, P. (2007). *Den praktiske sans*. København: Hans Reitzels forl.
- ▶ Bourdieu, P., Nicolaysen, B. K. & Wacquant, L. J. D. (1995). *Den kritiske ettertanke*. Oslo: Samlaget.
- ▶ Dewey, J. (1966). *Democracy and education : an introduction to the philosophy of education*. New York: The Macmillan Company / The Free Press.
- ▶ Ebert, H. & Paris, V. (1979). *Rollepil og politisk pædagogik : praktiske og teoretiske erfaringer fra Kindertheater im Märkischen Viertel*. København: Forlaget Medusa.

- ▶ Engelstad, A. (2001). *De undertryktes teater : når tilskueren blir deltaker : Augusto Boals metoder og praksis* (2. utg.). Oslo: Cappelen akademisk forl.
- ▶ Freire, P., Lie, S. & Berkaak, O. A. (2003). *De undertryktes pedagogikk*. Oslo: De norske bokklubbene.
- ▶ Hiim, H. & Hippe, E. (2001). *Å utdanne profesjonelle yrkesutøvere*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- ▶ Magnér, B. (1980). *Hur vet du det? : socioanalys i praktiken*. Stockholm: Esselte Studium.
- ▶ McNiff, J. (2014). *Writing and doing action research*. London: Sage.
- ▶ Norge Utdannings- og, f. (2005). *Kunnskapsløftet : læreplaner for gjennomgående fag i grunnskolen og videregående opplæring : læreplaner for grunnskolen* (Midlertidig trykt utg.). Oslo: Utdanningsdirektoratet.

- ▶ Schwencke, E. (2006). Free space in action research and in project oriented traineeship. I (371-387). Maastricht: Shaker, cop. 2006.
- ▶ Sternudd, M. M. F. (2000). *Dramapedagogik som demokratisk fostran? : fyra dramapedagogiska perspektiv : dramapedagogik i fyra läroplaner* (88). Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala.
- ▶ Sæbø, A. B. (1998). *Drama - et kunstfag : den kunstfaglige dramaprosessen i undervisning, læring og erkjennelse*. Oslo: Tano Aschehoug.
- ▶ Tjora, A. H. (2010). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- ▶ Wagner, B. J. (1979). *Dorothy Heathcote : drama as a learning medium*. London: Hutchinson.